

EN ENKEL VEILEDER FOR FRAKT AV KUNST

Først og fremst: Gratulerer med utstilling - nå gjelder det bare å få fraktet denne kunsten!

I denne veiledningen vil VISP komme med tips til pakking, frakt og forsikring av kunst ved transport - forhåpentligvis det du trenger å vite på veien, bokstavelig talt. Vi gjør oppmerksom på at det er fullt mulig at du treffer på unike problem som denne veiledningen ikke kan svare på - da kan det være lurt å melde seg inn i en av fagforeningene (NBK, NK, FFF osv) for å få tilgang på juridisk bistand.

Veiledningen er utarbeidet av kurator Bjørn Inge Follevaag og VISP.

Pakking:

Det første du må gjøre er selvfølgelig å bestemme hvordan kunsten din skal pakkes inn - er verket ømfintlig for skade? Er verket tungt? Kan det pakkes sammen med andre verk?

Transportkasse: Bygg kasse selv eller lei inn en snekkerkyndig person til å lage transportkasse. Kassen bør ideelt være bygget i kryssfiner ettersom en da unngår en del problemer i noen land. Land som Australia, Kina, New Zealand og USA har spesifikke bestemmelser på at kassene må være av varmebehandlet trevirke. Kryssfiner er på listen over aksepterte unntak fra regelen. Norske Kunstforeninger skriver på sine nettsider (<http://www.norskekunstforeninger.no>):

«De nye reglene har betydning for kunstneres bruk av trekasser ved frakt av kasser utenlands. De nye internasjonale reglene, kalt ISPM, innebærer at alt av tre-emballasje skal være varmebehandlet og påført godkjent stempel.

Bakgrunnen for de nye reglene er at det har vært spredning av skadelige insekter over landegrensene. Trekasser finer, kryssfiner, mdf-og osb-plater kan fortsatt brukes, mens sponplater er problematisk da noen land har innført restriksjoner på bark. Transportkasser av helt trevirke, kan fortsatt benyttes dersom kassene varmebehandles».

HUSK: kassen bør være så lett som mulig idet vekten kan påvirke prisen på frakten.

NB: En del større museer og gallerier har stående kasser som enten skal kondemneres eller som bare står i veien og tar opp plass. Ta gjerne en ringerunde før du starter bygging av egne kasser - gjenbruk er alltid bra og applauderes alltid av VISP.

Selve kunstverket bør avstemples inne i kassen slik at det ligger fast og en unngår forskyvninger som kan føre til skader på verket. For samtidskunst kan ofte vanlig bobleplast være greit å pakke i og deretter bruke isopor til å avstemple med.

HUSK: sender du innrammede bilder med glass er det lurt å sette papirtape på kryss og tvers over glasset slik at en ved eventuelle uhell ikke risikerer at knust glass ødelegger verket.

Bruk skruer av en viss kvalitet ettersom drillen ofte ender opp med å ødelegge sporene i billige skruer. Sett en ring med svart tusj rundt hver skrue på kassens lokk og en tekst som sier **Open Here** på den siden som skal åpnes av mottaker. Og for guds skyld: dersom verket er ømtålelig og MÅ fraktes rett opp og ned: skriv **THIS SIDE UP DURING TRANSPORT**. Det kan også være lurt å skrive avsender og mottaker T.Y.D.E.L.I.G på kassen - men ikke dekk kassen med tekst overalt - det kan være forvirrende både for speditør og mottaker.

Forsikring og tollbehandling:

Husk å fullverdi-forsikre transporten «nail to nail». De fleste forsikringsselskaper tilbyr forsikring for kunsttransport. Tryg og IF har gode tilbud og som en tommelfingerregel vil transportforsikringen ikke utgjøre mer enn ca 1% av verdi av kunsten. Forsikringen gjelder fra en bestemt dato til en bestemt dato, så vær oppmerksom på hvor lang tid verkene vil være ute på reise når du forsikrer tur/retur - å legge til noen ekstra dager på forsikringen koster altså ikke all verden

Forsikringsverdien gjør at du får erstattet verket til utsalgspris dersom skade som er oppstått ikke kan repareres. Hvis verket kan repareres vil forsikringen dekke utgifter til reparasjon. Hvorvidt verket kan repareres eller ei er en vurdering som tas av forsikringsselskapets takstmenn basert på fysisk inspeksjon eller på grunnlag av fotodokumentasjon og skriftlig dokumentasjon fra speditør og/eller mottaker – og i samråd med kunstneren.

HUSK: forsikringsverdien av kunsten og **tollverdien** (proformaverdien) av kunsten er to forskjellige ting.

Ved kunst som skal tollbehandles i utlandet skal transportøren ha et tolldokument som sier noe om *proformaverdien av kunsten*. Pro-forma verdi er helt forskjellig fra verkets markedsverdi.

På fraktpapirene kan du oppgi en proformaverdi på ca 10% av faktisk verdi. Proformaverdien er kun for tollbehandling av kunstverkene ved innførsel i et annet land og til eventuell beregning av avgifter. Noen land har mva på kunst og avgiften beregnes ut fra **proformaverdien** av verkene. Skillet mellom fullverdi og proformaverdi er viktig å være oppmerksom på ellers kan du risikere å måtte betale vesentlige avgifter eller måtte stille bankgarantier for store summer i utlandet.

Husk: Dette er en beregning du må ta selv - hvorvidt du ønsker å deklare kunstverkets markedspris eller selve produksjonskostnaden - det kan oppstå misforståelser og noen speditører (som Exel kunstfrakt) deklarerer alltid kunstverkene proformaverdi lik markedsverdien.

Hvis du ikke bruker andre tolldokumenter (som f.eks. ATA Carnet) må du lage en proforma faktura til transportøren. Denne kan se slik ut:

"To whom it may concern"

PRO FORMA INVOICE FOR CUSTOMS PURPOSES

This is to certify that enclosed shipment contains artworks for exhibition at ...(NAVN PÅ GALLERIET)..... (ADRESSE)

The works are the property of the artist. The works are not for sale and will be returned to the artists after closing of the exhibition.

The shipment contains ....(ANTALL VERK OG OM DET ER MALERI, FOTO, OBJEKTER OSV.).

Kunstnerens navn

Deretter for eksempel:

6 paintings at a total pro forma value of .....NOK

	<i>Tittel:</i>	<i>Mål</i>	<i>pro forma verdi</i>
1.	----- "	----- 150 x 140 cm	
2.	----- "	-----150 x 120 cm	
3.	----- "	-----120 x 120 cm	
4.	----- "	----- 150 x 100 cm	
5.	----- "	-----150 x 100 cm	

Sted, dato og år

Signatur

Hjemmeadresse og kontaktdetaljer

Noen transportører, særlig flyselskap, har egne standard proformafakturaer. Trust Forwarding, som representerer SAS bruker denne:

INVOICE

Exporter: Kunstner	Consignee: (mottaker)
Address:	Address:
VAT reg.no: (org nr)	VAT reg.no: (org nr)
Phone:	Phone:
Fax:	Fax:
Ref.:	Ref.:

Date: _____ AWB (Her setter transportøren inn Airway Bill nummer)
_____.

Terms of delivery   No of pieces: Weight: kg

Nature of goods	Qty	HS Number	Country of origin	Value
Varetype	antall		Opprinnelsesland	Pro forma verdi
Kunstverk			NO(Norge)	NOK
Total value			NOK	(som over)

Det enkleste tolldokumentet er et ATA Carnet. - forenklet kan man si at dette dokumentet er et slags "diplompass" som (i teorien) sørger for at det du frakter går sømløst gjennom tollene. Carnetet kjøpes fra det lokale handelskammeret i byen/stedet du bor. Et Carnet utferdiges med en komplett liste over grensepasseringer fram og tilbake til avsender. Men: med et Carnet kan du heller ikke selge kunsten i utlandet, den må først tas tilbake til Norge. En del av kostnaden ved kjøp av dette tolldokumentet refunderes fra Handelskammeret når kunsten kommer i retur. (VISP-medlemmer i Hordaland kan søke om dette gjennom Bergen Næringsråd - VISP kan stille som garantist)

Norske Kunsthåndverkere skriver på sine nettsider:

Midlertidig utførsel og forenkling ved bruk av ATA-carnet

"Som en forenklet ordning og et alternativ til bruk av enhetsdokumentet kan det tillates bruk av **ATA-carnet** ved midlertidig utførsel av varer. Dette er et noe mer lettvent alternativ ved utstillinger i utlandet, der verket kun skal vises. (Ved salgsutstillinger kan det være best å benytte SAD-tolldeklarasjon).

ATA-Carnet er et deklarerings- og sikkerhetsdokument, som forenkler tollekspedisjonen og erstatter alle eksport-, import- og transitteringsdokumenter. Alt du trenger er i ett og samme dokument.

ATA-carnet utstedes av ditt lokale Handelskammer og benyttes eksempelvis av idrettsutøvere, musikkgrupper og næringsdrivende som tar med seg utstyr midlertidig ut av landet for senere å bringe dette med seg tilbake. (Eller tilsvarende for utstyr som gjenutføres etter midlertidig bruk i Norge).

ATA-Carnet-ordningen baseres på at Handelskammeret står som garantist for dine varer i landene du besøker. Som sikkerhet for garantien deponerer du et visst beløp hos Handelskammeret, som tilbakebetales når carnetet returneres til dem. ATA-Carnet utstedes ved hver reise, eller for et antall reiser, for det utstyr og varer som du tar med deg. Carnetet skal følge varene hele tiden og fremvises og stemples ved hver grenseovergang.

Å bruke Carnet er avhengig av om det aksepteres av mottakerlandet. For oversikt over hvilke land som er tilknyttet ATA Carnet-ordningen – se [ATA Carnet-ordningen](#). For ytterligere informasjon - se [Handelskammerets nettsider](#).

Regler for kunst til utlandet: Nålevende kunstnere kan i prinsippet fritt transportere sine verker over landegrensar, da kunst ifølge internasjonale avtaler med utgangspunkt i en UNESCO-avtale om kulturutveksling fra 1948, ikke skal være belagt med toll. Men hvilke regler som gjelder for toll og avgifter og hva som defineres som kunst kan dessuten variere fra land til land.

Resultatet kan for eksempel bli at man må betale en momsgarantisum ved innreise. Og som du har lest tidligere: dersom du har en fornuftig verdi på din proformafaktura trenger ikke denne summen bli vesentlig.

Som avsender er du ansvarlig for å legge ved korrekt informasjon om din forsendelse, og det er viktig at du på forhånd undersøker med det enkelte lands tollmyndigheter hvilke regler som gjelder ved innførsel.

HUSK: av og til er man dessverre prisgitt at man møter riktig person i tollene - mange tollere er usikre på definisjonen av hva som er kunst, det finnes mange saker der kunstnere opplever at tollere nekter for å deklare enkelte objekter som. Du må også huske at selv om du importerer materiale som til syvende og sist skal være en sentral del av et kunstverk, la oss si tennisballer, vil dette deklarerer som tennisballer med mindre du lager en kunstnerfaktura med erklæring om hva materialet skal brukes til som fremlegges ved fortolling.

Salg av kunst i utlandet

Å selge kunst i utlandet følger vedkommende lands regler i forhold til kommisjon og avgifter og er i prinsippet uproblematisk.

Har du imidlertid skrevet på proformafakturaen at verkene ikke er til salgs er du i henhold til regelverket pliktig å ta verket hjem til Norge for deretter å sende det tilbake til kunden. Det samme gjelder når du velger ATA Carnet.

Du kan unngå dette, men risikerer at det påløper avgifter, ved å skrive at verkene vil delta i en salgsutstilling. Avgiftene vil i så fall beregnes ut fra proformaverdien i det respektive land utstillingen vises. Ved retur (uten salg) blir dette helt uproblematisk. Ved salg må du opplyse til tollmyndigheten at det antall verk som returneres er lavere enn det som ble sendt ut – grunnet salg.

Den inntekt du eventuelt får fra salget må deklarerer på vanlig måte i næringsregnskapet i form av salgsdokument utferdiget av gallerist eller utenlandsk salgssted. Galleristen er i dette tilfelle din representant og regelen om tollfritak gjelder.

Skattedirektoratet sier:

Når det gjelder salg av kunst / kunsthåndverk gjennom en gallerist eller annen mellommann (formidler), legger Skattedirektoratet til grunn at slikt salg kan dokumenteres med daterte forhåndsnummererte salgsbilag, utferdiget i samsvar med bokføringsforskriften §§ 5-1 flg. Det kan benyttes en felles nummerserie på slike salgsbilag, forutsatt at mellommannen i sitt salgsdokument vedrørende provisjon, eller i vedlegg til dette, anfører grunnlaget for provisjonsavregningen, med henvisning til aktuelle salgsdokument. I tillegg skal det angis hvilket nummer den aktuelle provisjonsavregning utgjør for vedkommende mottaker (nr/år). Mellommannen må oppbevare kopi av salgsdokumentene som underlag for sin provisjonsavregning.

En provisjonsavregning vedrørende ikke avgiftspliktig salg av kunstverk, kan da se slik ut:

FAKTURA

Fakturanr. 48
Avregning nr. 1/2006
31.1.2006

(Angivelse av partene)

Salg av kunstverk, fakturanr. 1, 15 og 26 vedlagt, kr 200.000
Provisjon, 10 % herav kr 20.000

Til utbetaling: kr 180.000, overført banknr. xx

I en del tilfeller skjer salget gjennom en aktør som ikke er bokføringspliktig, for eksempel en ideell organisasjon som arrangerer en kunstutstilling. Kunstnerens plikt til å dokumentere sin

omsetning som nevnt ovenfor gjelder også i slike tilfeller. Det er da viktig at kunstneren informerer vedkommende arrangør om de rutiner som skal følges i forhold til dokumentasjon.

Kunsttransport

For selve frakten er leverandørene noe varierte. En mulighet er for eksempel å bruke [Trust Forwarding](#) som representerer SAS med flyfrakt. Husk at flyfrakt ofte innebærer at transportøren regner ut volumvekt dersom denne overstiger faktisk kassevekt. Men det vil alltid være lurt å innhente en forhåndspris, og flyfrakt kan være konkurransedyktig med frakt over land. Leveringstid ved flyfrakt er vanligvis 5 dager.

[Schenker](#): Transport over land med truck eller med båt tar lengre tid men er oftest det billigste alternativet. Sjøfrakt til USA eller Østen beregnes til ca 40 dager. Truck over land innen Europa kan vanligvis leveres i løpet av en uke.

For videoverk eller små kunstverk vil det ofte lønne seg å bruke Posten eller DHL eller UPS. Posten er billigst, men [DHL/UPS](#) garanterer levering i løpet av 3 dager.

[Utførsel av kunst fra Norge: deklareringsplikt](#)

I tilfeller hvor eksempelvis privatpersoner, i dette tilfellet kunstneren selv, deklarerer varer, kan Enhetsdokumentet, også kalt **SAD**-blanketten (Single Administrative Document). [SAD-blanketten](#) brukes i alle EU- og EFTA land.

For mer informasjon om deklareringsplikt ved utførsel se Tollvesenets [Veileder til utførsel](#).

Transport innenlands:

Transport innenlands: De fleste fraktselskaper tar innenlandsfrakter. Ofte har en i kunstnernettverkene kontakter med ulike transportører som ordner frakten for en.

Det finnes en rekke leverandører nasjonalt og på Vestlandet, f.eks

som har akseptable priser. Men det finnes også en rekke små firma som spesialiserer seg på sånne transporter relativt rimelig. Fagorganisasjoner eller kunstnernettverk har ofte oversikt over disse.

[Bring](#)

[Bergen lastebilkontor](#)

[Budbilexpressen](#) (som tar timespris men som også har alle former for biler, også med lift).

[Torgeir Eriksen transport](#): VISP-medlemmer kan benytte seg av rabattavtale hos dette firmaet.

WHF industrier v/Øystein Frostad tel 90625542 tar nordisk transport og som også tar ansvar for tollklareringen.

For klimatransport og veldig kostbare verk kan det være hensiktsmessig å bruke firma som [Exel](#) o.l som har spesialisert seg nettopp på kunstfrakt. De er en undergruppe av DHL.

Andre tips:

-Kontakt visningssted/kurator - disse kan ha tips om gode transportører, de kan ha et nært samarbeid med navngitt speditør, noen gallerier har også samarbeidsavtaler (rabatter) med transportselskap som du kan nyte godt av. Husk også at kunstforeninger i Norge kan søke fraktstøtte hos Norske kunstforeninger - dette kan hjelpe deg som kunstner og minske utgiftene.

-Husk at utstillingskataloger og lignende reklame- og informasjonsmateriell ikke er fritatt fra merverdiavgift ved innførsel til Norge. Å importere en kunstbok du har fått produsert i utlandet er også pålagt moms, denne frafaller i det bokhandelen selger boken - men bokhandelen får tilbakeført MVA-utlegget - det gjør ikke du som kunstner ved egen innførsel! Imidlertid er det slik at dersom du produserer en katalog i Norge for bruk i utlandet har du krav på å få denne produsert mva-fritt. Omsetning av varer og tjenester som gjelder reklame og markedsføring som er helt til bruk utenfor mva-området er fritatt for mva, se mval. § 6-21 og 6-22. I tillegg skal det ikke beregnes utgående mva på tjenester som kan fjernleveres og mottaker av tjenesten er næringsdrivende eller offentlig virksomhet hjemmehørende utenfor mva-området, se mval. § 6-22 (2). Reklame og markedsføringstjenester som utføres utenfor mva-området for utenlandsk næringsdrivende, vil omfattes av fritaket for fjernleverbare tjenester, se mval. § 6-22 (2).

-Ved produksjon av kunstverk i utlandet: Fremlegg kunstnerfaktura (erklæring) for MVA-fri innførsel til Norge.

-Det er 5% mva ved innførsel av kunst fra utlandet som ikke er i kunstnerens eie

-Billedvev og foto omfattes av samme bestemmelser som malerier, skulptur, tegning, trykk osv.